

Dobrý duch zbavuje človeka strachu a vlieva mu do duše lásku. Terézia Veľká vo svojej autobiografii Kniha života, 26. kapitola

**S. Dominika Alžbeta Dufferová OSU
Dom Quo Vadis v Bratislave
22.03.2017 o 21.15 hod.**

Anotácia

Štúdia rozoberá kapitolu, v poradí 26. Knihy života. Zaoberá sa problémom vnútorných hovorov, nasmerovaných na Teréziu, o ktorých bola svätica presvedčená, že pochádzajú od Boha, ale vonkajšie okolnosti (ľudia a démon) sa jej to usilovali vyvrátiť, až sa dostala do veľkých úzkostí. Deklaruje veci, ktoré sa jej prihodili a opisuje ako ju Pán vytiahol z pochybností a upevnil ju v istote, že v nej hovoril jeho duch. Tým z nej opadol všetok strach, čo považuje za známku veľkej Božej priazne a milosti.

Na úvod – Boh duši

„A čo ak ťa chcem uchvátiť? Zabrániš tomu, aby sa tvoje stiesnené srdce rozšírilo? Dokázala by si holými rukami zadržať vody oceánu, keď sa chcú rozlíať? Spraviš dobre, keď mi dovolíš, aby som ťa miloval, ako po tom túžim. Chceš to naozaj? Ak ma poznáš, nebudeš žasnúť nad mojou velebnosťou, moja krása bude pre teba pramenitou vodou. Až budeš zahrnutá nespočetnými darmi, len povieš: To je On!“

Ako divne krásne je človekovi pri čítaní týchto slov! Niet v nich ani stopy po sentimentalite, a predsa sú nabité citmi úžasu, dôvery, odrážajú nevýslovnú krásu a občerstvujú vodou nevysychajúceho prameňa. Kto je Ten, čo v nich presakuje svetlom svojej nádhery a túži milovať tak, ako len On vie, tú, ktorú sám stvoril, a stvoril pre seba, aby sa v nej kochal, kochal naveky, ak... len ak mu to dovoľí?

Zaoberáme sa vzťahom, ktorý sa zrodil z Božej iniciatívy medzi Bohom a Teréziou. Ale tento vzťah je tajomstvom pôsobenia milosti a jeho prijatia vyvolenou osobou a spoluúčinkovania vyvolenej osoby. Tou osobou sa môžeme stať všetci. Preto sme sem prišli. Pán robí divy aj dnes. Dôverujme mu. Neprestal byť všemocným, vševedičim, dobrým, úžasným a jediným, tým istým Bohom, ktorý bol, ktorý je a ktorý príde.

Stojíme pred výzvou, na ktorú máme odpovedať. „Spraviš dobre, keď mi dovolíš, aby som ťa miloval, ako po tom túžim.“ Dovoľme aj my, aby nás mohol Pán milovať tak, ako po tom On sám túži.

Nestačí zbabelo kráčať pred Bohom a so strachom neuraziť ho

Jedno z veľkých omilostení, za ktoré Terézia ďakuje Bohu, bola odvaha, že sa vedela postaviť zoči-voči démonom. A hneď aj vysvetlí, prečo. Doteraz kráčala pred Pánom zbabelo a so strachom, len aby ho neurazila. Nie je to síce ničím, ale vo svetle, ktoré dostala neskôr a ktoré ju ožiarilo zvnútra vidí, že to určite nebol zdroj „pozitívnej energie“ – ako by sme to dnes povedali. Lebo náš Kráľ je všemocný a veľký Pán, ktorý všetko môže a všetko udržuje, a preto sa netreba báť, ale skutočne treba odhodlane kráčať pred ním. Viackrát to už predtým zdôrazňovala, napríklad aj v 20., aj v 25. kapitole svojej Autobiografie (Knihy života).

V dvadsiatej kapitole to vyzerá takto: „Spočiatku, keď som mávala strach (ako sa mi to stáva pri takmer každom dare, ktorý mi udeľuje Pán, že Jeho Majestát ma predchádza, aby ma ubezpečil), mi povedal, aby som sa nebála a aby som si tento dar vážila viac ako všetky tie, ktoré mi už udelil, že táto bolesť očisťuje moju dušu, ktorá sa opracúva a čistí ako zlato v taviacej peci, aby mohol doň lepšie vložiť emaily svojich darov a aby sa tam očistilo to, čo by sa malo čistiť v očistci (Kniha života 20,16)“. Je tu odvolanie na biblický výraz v Knihe Prísloví: „Na striebro je téglík, na zlato taviaca pec, kým chvála skúša charakter človeka (Prís 27,21)“ a v Knihe Múdrosti: „Preskúšal ich ako zlato v ohni a zapáchali sa mu ako celopalná obeta (Múd 3,6)“. V dvadsiatej piatej kapitole zas opisuje svätica účinok priamych Pánových slov, ktoré ju zasiahli ako blesk a okamžite zmenili celú jej vnútornú dispozíciu: „Nemaj strach, dcéra, Ja Som a neopustím ťa, neboj sa.“

Netreba sa báť, keď človek kráča ako to radila Terézia v predchádzajúcej kapitole, keď neodovzdá diablu tie zbrane, ktorými proti nemu má bojovať, keď sa vzdá túžby po počtách, majetkoch a slastiach. Na tom stojí sľub čistoty, chudoby a poslušnosti zasvätených i pokrstených a nik, čo sa toho drží, alebo aspoň sa usiluje toho držať, nebude zničený. Terézii to natoľko leží na srdci, že sama sa túži „roztrhať“, len aby druhí dostali milosť to spoznať a silu vôle to uskutočniť, a tak neboli zničení.

Ale aká môže byť a ako môže vyzeráť duša, ktorá neočakáva počty, nepachtí po majetkoch a vyhýba sa slastiam, ktoré núka svet a život? Ktorá duša sa dokáže so všetkým uspokojiť? Nie jej vlastná, priznáva sa Terézia, lebo svoju dušu považuje za veľmi mizernú a neužitočnú, plnú najrôznejších bied. Spolieha sa na Boha, ktorý nie je chladným exekútorom, akým bývajú ľudia, lež ktorý chápe všetky naše neduhy. Nás všetko unavuje, nudí, ohrozuje a opotrebuje, rýchlo prestáva „baviť“, strácame záujem a zabúdame na svoje sľuby, menšie, väčšie ciele, čo sme si vytýčili a niekedy aj na ten posledný. Ak človek nekoná pre Boha, všetko ho ničí. Pravým odpočinkom človeka je sám Boh. Ak je v človekovi neprítomný, všetko je len holá pretváрка, divadlo, v ktorom strácame svoju identitu

kresťana a stávame sa zvetranou soľou, ktorá neslúži na nič, iba na to, aby ju ľudia vyhodili a pošliapali.

Vznešené veci ducha sa nesmú dostať do úst štekajúcich psov

Na začiatku druhého článku kapitoly, ktorú rozoberáme, sa nachádza poznámka o prísnom zachovávaní anonymity preberaných udalostí. V celej Autobiografii – Knihe života nenájdeme z pera autorky jediný názov mesta Avila, ani výslovne menovaný Rád Karmelitánov. Namiesto toho používa výrazy ako „toto miesto“, alebo „môj Rád“. Je to dodržiavanie kritéria, ktoré si sama dala ešte v 10. kapitole Knihy života. Keď sa pozrieme na tú kapitolu bližšie, objavíme v krátkom jej obsahu pred začiatkom poznámku od španielskeho editora, v ktorej oznamuje, že autorka začína

„deklarovať milosti, ktoré jej Pán dával pri modlitbe, čo nám môže pomôcť, tiež, ako je veľmi dôležité, aby sme pochopili dary, ktoré nám Pán dáva. – Prosí od toho, komu to posielala, aby odteraz zostalo v tajnosti čo napíše, lebo jej káže, [tu sa nachádza index č. 207 k poznámke pod čiarou] aby hovorila o tak zvláštnych daroch, ktoré jej dáva Pán“.

Poznámka pod čiarou č. 207 zas vysvetľuje narážku na začiatkový príkaz napísať túto knihu a zdôrazňuje, že

„Epigraf kapitoly upozorňuje čitateľa na opis mystických milostí od tejto kapitoly, ktorú autorka chce, aby zostala v tajnosti (...) P. Gracián, intímny znalec autorky napísal: <Celý čas čo žila Matka Tereza, nikdy nemyslela a ani ja, aby sa tieto knihy vytlačili a stali sa tak verejnými a v rukách všetkých, čo by ich chceli čítať... Nemohla zniesť, aby tak vznešené veci ducha, o ktorých sa tu hovorí, prišli do úst štekajúcich psov... alebo k ľuďom ponorených do nerestí, ktorým sa nezdá, že môžu byť aj iné a väčšie pôžitky než zmyslové>“

Je tu aj vysvetlenie, koho pokladá sv. Terézia i páter Gracián za štekajúcich psov. Sú to ľudia, ponorení do nerestí, ktorí nevedia pochopiť, že existujú aj väčšie pôžitky než zmyslové. Možno to znie pre niekoho ako „tvrdá reč“, ale ani evanjelium neatáľa s pomenovaním nerestných ľudí patričným výrazom, dokonca vyzýva, aby sme nehádzali svoje perly pred svine.

Čoho sa bojíš? Či nevieš, že som všemocný? Či nesplním, čo som ti sľúbil?

Druhý článok kapitoly sa venuje opakovanému uisteniu Pána a posmeľovania Terézie. Tej sa niekoľkokrát prihodilo, že bola vo veľkých úzkostiach a trápeniach ohľadom zakladania Kláštora svätého Jozefa v Avile. Vtedy sa jej Pán prihovril týmito vnútornými slovami: „Čoho sa bojíš? Či nevieš, že som všemocný? Či nesplním, čo som ti sľúbil?“ Neskôr videla na vlastné oči, ako dobre a presne sa to všetko naplnilo. Po týchto slovách, keďže boli božského pôvodu a veľmi vnútorné, zostala posilnená a znova sa horlivo púšťala do vecí,

ktoré ju stáli mnoho námah, s jedinou túžbou a len preto, aby slúžila Kristovi čo najdokonalejšie a aby smela pre neho aj niečo vytrpieť. Bolo to toľkokrát – svedčí – že to nedokázala ani spočítať. Zvlášť vtedy, keď sa dopúšťala nedokonalostí, ktoré si vyčítala natoľko, že jej dokázali takmer úplne zničiť dušu. Ale Pán ju neopúšťal, dával jej rady a zároveň i prostriedky na to, aby jeho rady mohla aj uskutočniť.

Všimla si, že vždy, keď jej Pán chcel udeliť nejakú zvláštnu milosť, vsúval jej do pamäti rozpomienku na jej veľké hriechy z minulosti až tak, že sa už videla na poslednom súde. Pravdu jej predstavoval sám Pán, a s jasným poznaním, takže nevedela kam sa má podieť od zahanbenia a ľútosti. Zjavoval jej nebezpečenstvá, ktoré na ňu číhali, tiež osoby, s ktorými sa má stretnúť i veci, ktoré majú prísť alebo nastať, a to tri až štyri roky dopredu. Terézia svedčí, že všetky sa uskutočnili.

Existuje teda veľmi veľa vecí, ktoré máme o Bohu pochopiť a ktoré nesmieme ignorovať. Vyžaduje to od nás sústredenejšiu pozornosť, odpútanie od vecí, udalostí a najrôznejších, často umelých potrieb, slobodu ducha zbaveného rôznych nánosov a lipnutí na všeličom, niekedy aj nevedomom. Stručne povedané, dobrovoľné zrieknutie určitých, dokonca i všetkých pozemských dobier predpokladá „iný zdroj“ bohatstva, ktoré duša tajomne objavila a ku ktorému skryla prístup. Je to čosi také čo opisuje evanjelium: objavenie „skrytého pokladu“ na poli. Jeho nálezca potom ide, predá všetko čo má, len aby si to pole mohol kúpiť a nedbá ani na ľútosť druhých, ani na ich výsmech, lebo vie, že sa stal majiteľom nielen – možno nie najúrodnejšieho poľa – ale aj – a predovšetkým pokladu, ktorý je na ňom a ktorý ďaleko prevyšuje všetko ním zanechané bohatstvo.

Všetko, čo Pán činí v duši, treba zveriť duchovnému vodcovi

Pán ukázal Terézii – a cez ňu i nám – najistejšiu cestu k svätosti: komunikovať všetko, čo on činí v našej duši, spovedníkovi a duchovnému vodcovi. Takýmto spôsobom, a len takýmto sa duša vyhne škodám a zároveň získa nesmierne výhody. Spovedník však má byť učený a penitent ho má poslúchať. Teréziu o tom Pán viackrát a dôrazne poučoval.

Niet poslušnosti bez rozhodnutia trpieť

Je známe, že Terézia povzbudzovala svoje sestry i známych dokonca aj tak, aby pri výbere spovedníka dali prednosť učenému pred svätým. A nebol to z jej strany zlý vtip. Sama skúsila, ako mala jedného spovedníka (bol to P. Baltasar Alvarez), ktorý ju často umŕtvoval a niekedy až priveľmi (pôvodne slovko „veľmi“ opakovala až štyrikrát na niekoľkých riadkoch, posledné potom škrtla a Fray Luis – čo po jej smrti zredigoval Autobiografiu – ho napokon vynechal) zarmucoval, pričom veľmi trpela, lebo sa znepokojovala, avšak nakoniec uznala, že to bol práve on, z ktorého mala najväčší úžitok.

Hoci ho mala veľmi rada, mávala pokušenie zanechať ho. Pri modlitbe ju to zvlášť vyrušovalo. Zakaždým ale, keď sa na to odhodlala, pochopila, že to nemá urobiť, a to cez takú výčitku, ktorá prevyšovala výčitky tohto spovedníka. Zdalo sa jej niekedy, že mala akoby rozdvojenú vôľu. Na to jej Pán raz povedal, že *niet poslušnosti bez rozhodnutia trpieť. Nech upriami svoj pohľad na Neho – trpiaceho a všetko bude ľahké.*

Išlo tu o vnútorné slová, ktoré sa stali jedným z kristologických hesiel svätej Terézie. Stretávame sa s nimi v Komnatách, v Ceste, ale aj v Knihe života v 35. a 39. kapitole a vo Vzťahoch.

Spovedník nemusí vždy dobre radiť

Raz istý spovedník kedysi na začiatku, keď k nemu začala chodiť, radil Terézii, aby o veciach, ktoré sa dejú v jej duši mlčala a aby o tom s nikým nehovorila, pretože už je dokázané, že pochádzajú od dobrého ducha. Jej sa to nezdalo zlé, lebo zakaždým, keď sa o týchto veciach zmieňovala v spovedi, pripadalo jej to ťažšie, než keby sa mala spovedať z ťažkého hriechu, ktorý sa jej zdal, že spáchala. Najmä, keď išlo o veľkú priazeň a milosti, myslela si, že jej neuveria a že sa jej budú vysmievať. Vtedy začula Pánove slová, že jej veľmi zle radili a že v nijakom prípade nemá mlčať, ani zamlčať čo jej on preukazoval. Terézia pochopila, že spovedník jej nedal správny pokyn a keby sa ním riadila, mohla by sa dostať do veľkého nebezpečenstva a byť oklamaná.

Svetlo modlitby a sviatosti prekračuje naše schopnosti

Terézii sa neraz prihodilo, že niečo iné chcel od nej Pán a iné spovedník. Vtedy ju Pán povzbudil, aby poslúchala spovedníka a on sám sa už postaral, aby priviedol spovedníka k tomu, čo si on prial. Spôsobil napríklad to, aby spovedník nenariadil Terézii, čo bolo proti Jeho vôli.

Ide tu o jeden dôležitý bod vnútorného rozlišovania. Terézia napísala o svojej modlitbe a spovedníkoch, že bez spovedníka „nikdy neurobila to, čo pochopila v modlitbe, že urobiť má a v prípade, keď jej spovedníci kázali urobiť opak, urobila to potom neskôr“. Pevne sa držala vnútorného rozlišovania, princípu, ktorému ju naučil náš Pán, aby nezablúdila na ceste, ktorú kliesnila ako duchovná matka pre mnohých.

„Netráp sa, dám ti živú knihu“

V 16. storočí bolo v Španielsku mnoho kníh na indexe a nesmeli sa čítať. Medzi nimi boli aj niektoré romány, ktoré Terézia rada čítavala a mrzelo ju to, lebo jej pomáhali rozptýliť sa a odpočinúť si, a teraz to nemohla robiť. V zármutku raz začula slová, ktoré jej povedal Pán: „*Netráp sa, dám ti živú knihu*“. Nemohla však pochopiť ich význam, ani príčinu,

prečo jej to bolo povedané. Nemala ešte videnia. Zrejme táto udalosť sa stala hodne pred augustom 1559, kedy u Terézii došlo k „mystickému spojeniu“ a začala mávať „uchvátenia [arrobamientos]“. Svätica ale vnímala Kristovu lásku cez poučovania, ktoré jej osobne dával, takže takmer vôbec nepotrebovala nejakú knihu na to, aby sa sústredila a mohla meditovať či kontemplovať. Zistila, že tou pravou knihou, v ktorej našla a videla všetky pravdy, bol sám Pán. On tú „knihu“ vtlačil do jej duše, takže na nič z nej nemohla zabudnúť. Postrehla, že tomu, čo sa díva na Kristovo utrpenie a má stále pred očami jeho muky a ponižovanie, tomu sa trápenia tohto života stanú slasťou a cťou, ochotne ich znáša. Vidí čoraz jasnejšie, koľko dlhuje milujúcemu Bohu a nereptá nad svojím osudom, či utrpením.

Sv. Terézia až po tento bod sa venuje kritériám rozlišovania „vnútorných slov“, ktoré končia piatym článkom, a ďalej pokračuje expozíciou údajov zo svojho osobného vnútorného života. Chce to urobiť s Božou pomocou a vysloví želanie, aby sa páčilo Bohu urobiť ju dostatočne múdrou, aby dokázala deklarováť tieto veci. Je presvedčená – a častejšie to vo svojich spisoch opakuje – že ten, čo má s nimi skúsenosť, im aj porozumie a bude vedieť oceniť presnosť jej vyjadrovania. Ten, čo takú skúsenosť nemá, sa bude nazdávať, že ide o vedenie nesúvislých rečí, no ona mu to nebude a ani nechce zazlievať. Hlavné pre Teréziu je, aby naplnila Božiu vôľu.

Túžba vidieť Božiu tvár

Z mnohých miest Teréziiných spisov vyviera horúca túžba po videní Boha. Je to typický znak toho, že ho na zemi istotne stretla a stratila záujem o čokoľvek iné. Nasledujúca modlitba je toho efektívnou ukážkou.

Ach, moja Slasť, Pán celého stvorenia a môj Bože! Ako dlho budem musieť čakať, než ťa uvidím tvárou v tvár? Aký liek ponúkaš tomu, čo má tu na zemi tak málo, že nemá iné potešenie než Teba? Ach, dlhý život, horký život, život, ktorý sa nežije! Ach, bezútešná samota, na ktorú niet lieku. Kedy teda, Pane, kedy, kedy...? Čo budem robiť, moje Dobro, čo budem robiť? Snáď budem túžiť po tom, aby som už po tebe netúžila? Ach, môj Bože a môj Stvoriteľ? Zraňuješ ma a nedávaš mi liek, zasadzujeteš rany, ale ich nevidno; zabíjaš, ale nechávaš ďaleko viac žiť! Napokon, rob, Pane, čo chceš, veď si všemohúci. A pritom chceš, môj Bože, aby tak opovrhnutia hodný červ mal tak protikladné zážitky? Nech je tak, môj Bože, pretože Ty to chceš. Ja chcem len jediné: milovať ťa.

Bol to dobrý duch, čo zbavil Teréziu strachu a vliat do jej duše horúcu lásku, lebo ju miloval Boh a ona Mu „dovolila“, aby ju miloval tak, ako On chcel. Udeľ aj nám milosť poznať Tvoju túžbu milovať nás, v nás Teba a cez nás druhých.

Použitá literatúra

Kniha Múdrosti, s. 1287-1324. In: SVÄTÉ PÍSMO S KOMENTÁRMÍ A MARGINÁLIAMI JERUZALEMSKEJ BIBLIE. Preložil Anton Botek. Trnava : Dobrá kniha, 2012. 2625 s. + Chronologické tabuľky a Obsah. ISBN 978-80-7141-739-2.

Kniha Prísloví, s. 1193-1246. In: SVÄTÉ PÍSMO S KOMENTÁRMÍ A MARGINÁLIAMI JERUZALEMSKEJ BIBLIE. Preložil Anton Botek. Trnava : Dobrá kniha, 2012. 2625 s. + Chronologické tabuľky a Obsah. ISBN 978-80-7141-739-2.

SANTA TERESA, *Libro de la Vida*. S. 3-414. In SANTA TERESA, *Obras Completas*. Séptima Edición preparada por Tomás Alvarez. Burgos : Editorial Monte Carmelo, 1994. 1418 s. ISBN 84-7239-282-1.

SANTA TERESA, *Obras Completas*. Séptima Edición preparada por Tomás Alvarez. Burgos : Editorial Monte Carmelo, 1994. 1418 s. ISBN 84-7239-282-1.

SVÄTÁ TERÉZIA OD JEŽIŠA, *Kniha života. Prvý zväzok (kapitola 1 – 20)*. Preklad do slovenského jazyka Alžbeta Dufferová. Kraków : Wydawnictwo Karmelitów Bosych, 2012. 207 s. ISBN 978-83-7604-147-6.

SVÄTÉ PÍSMO S KOMENTÁRMÍ A MARGINÁLIAMI JERUZALEMSKEJ BIBLIE. Preložil Anton Botek. Trnava : Dobrá kniha, 2012. 2625 s. + Chronologické tabuľky a Obsah. ISBN 978-80-7141-739-2.

SV. TEREZIE OD JEŽIŠE, *Nad Velepísni a jiné spisy*. Původní nápis: Conceptos del amor de Dios. Las Relaciones. Exclamaciones del alma a Dios. Kostelní Vydří: Křesťanská

akademie, 1991. 188 s. ISBN 80-900807-2-3.

Autorka

S. Dominika Alžbeta Dufferová OSU

Katedra etiky a morálnej filozofie

Filozofická fakulta

Trnavská univerzita v Trnave

Hornopotočná 23

918 43 Trnava

www.truni.sk

E-mail:

[alzbeta.dufferová@gmail.com](mailto:alzbeta.dufferova@gmail.com)